

רב ארי קילסון: מראי מקומות- כתובות נג'

- (א) **מכרה כתובתה לבעלה וכו'- כ' הר"ן** (יט: בדפיו) ששאלו להרי"ף "היאך יתכן שתמחול כתובתה לבעלה והיא יושבת תחתיו, והלא אמרו אסור לאדם שישהה עם אשתו שעה א' בלא כתובה, והשיב כך דעתו נוטה, שזו המוחלת שדברו בה החכמים, אינה ביושבת תחתיו, אלא כשמת או לאחר מותו מוחלת ליורשיו, אבל אם מחלה כשהיא תחתיו, יש להשאיר לעצמה עיקר כתובה שלא תאסר על בעלה, וכו'". והק' **הרשב"א**, אם אינה יושבת תחתיו, דהיינו שמת, אין שייך כתובת בנין דכרין, שהרי כל הדין של כתובת בנין דכרין הוא דוקא היכא שמתה היא בחייו. וכ' לבאר דאולי כוונת הרי"ף הוא דבאמת היא יושבת תחתיו, אלא דמכרה לו הכתובה רק לענין שאם ימות הוא בחייה שלא תגבה הכתובה, אבל כל זמן שהיא תחתיו, דהיינו, כלפי גירושין, בזה לא מכרה הכתובה, וא"כ שוב אינו קל בעיניו להוציאה. וכ' הר"ן דאי"צ לדברי הרי"ף, דאנן לא אמרי' דרשאי לעשות כן ולקיימה, אלא דאם עשה כן, אנו שקילנן וטרינן אם יש לה כתובת בנין דכרין. **וע"ע בתוס' בב"ק** (פט: ד"ה כך) שכ' דאע"ג דאסור להשהותה בלא כתובה, מ"מ משמיענו הברייתא (דאי' שם דהיכא שמכרה לבעלה לא הפסידה כתובת ב"ד) דאם עשתה כן שמכרה לבעלה לא הפסידה כתובת בנין דכרין, א"נ דמיירי במכרה תוספת ולא העיקר.
- (ב) **מוכרת כתובתה לבעלה יש לה כתובת בנין דכרין או אין לה-** הק' **הריטב"א**, היכי יכולה למכור זכות בניה לבעלה, הא אינהו מכח תקנה דרבנן אתו, ואין זכותם אלא כשמתה היא בחייה בעלה, דפקע זכותה בב"ד. ותי' דמ"מ לא תקנו חכמים כתובת בנין דכרין אלא כשלא נפרעה מכתובתה, ולהכי הוה מספקא לן אי הוה מכירה זו כפרעון או לא.
- (ג) **ותיבעי לך מוחלת- פרש"י**, שהוא דבר מצוי מן המכר, וא"כ עדיף לשאול במוחלת. וע"ז השיב הגמ', השתא מוכרת קמיבעיא לי, דאיכא למימר זוזי אנסוה וכו', מוחלת מיבעיא. ומדברי רש"י משמע דאם יש שאלה על מכירה, ודאי יהי' שאלה גם על מחילה. ולכאור' דבריו תמוהין, איך שייך להק' כן, הרי אם מסתבר טפי להפסיד דין כתובת בנין דכרין במחילה, א"כ מה שייך לומר דכיון דמיבעיא לענין מכירה, ודאי מיבעיא לענין מחילה, דלמא השאלה הוא רק לענין מכירה, אבל לענין מחילה ודאי מפסידה הדין כתובת בנין דכרין. וע' **בשטמ"ק** באריכות בביאור דברי הגמ' לפי רש"י, וביאר דהצד המחודש בשאלה הוא שלא יהי' לה כתובת בנין דכרין, וא"כ כוונת הגמ' לומר דאם יש לך צד מחודש זו לענין מכירה, כ"ש לענין מחילה שיש לך צד זו, אבל אין שייך לומר דאם שאלת הגמ' במכירה א"כ פשוט דבמחילה אין לה, אלא פשוט דשאלת הגמ' הוא בין במכירה ובין במחילה [וכן משמע מדברי רש"י, דכ' "השתא מוכרת דאנוסה היא, סלקא אדעתאי דפקעה זכותה ומיבעיא לי, כ"ש מוחלת דלא אנוסה"].
- (ד) **פשיטא לי מוכרת כתובתה לאחרים יש לה כתובת בנין דכרין, מ"ט, זוזי אנסוה-** העיר **הרשב"א**, למה צריך הגמ' לטעמא דזוזי אנסוה, הרי כאן עדיין שעבוד כתובתה על בעלה, דכשמת צריך הוא לשלם להלוקח. ועוד, הרי היא לא מכרה להן כתובתה אא"כ ימות בעלה בחייה, אבל אם מתה היא בחייו לא, וכתובת בנין דכרין ליכא אלא היכא שמתה היא בחייה בעלה. וביאר דאי לאו טעם דזוזי אנסוה, הוה מפסדה כתובת בנין דכרין משום דזוללה בכתובתה. וכ' דלפי האי טעמא, היכא דנתנה כתובתה, לית לה כתובת בנין דכרין. אולם הביא ממי דס"ל דגם מתנה הוי כמכירה, דאי לאו דעבד לי' נייח נפשא, לא הוה יהיב לי' מתנה. **עוד** הביא **הרשב"א** שיש מי שגורס זוזי אנסוה, והטעם באמת הוא או משום דעדיין שעבודה על בעלה, וגם דכשמתה היא בחייו נתבטלה המכירה למפרע, וכ' **הרשב"א** דנכון הוא.
- (ה) **אתא ההוא גברא דשכיבא ארוסתו- כ' ההפלאה** דלכאור' משמע מגמרן שיש בידו הברירה אם ליתן הכתובה או לקבורה, וא"כ לכאור' ה"ה בנשואה יהי' הדין כן, ומשום דקבורתה תחת כתובתה, דהיינו דהכתובה הוא העיקר, והקבורה נתקן תחת הכתובה, אבל זהו כנגד דעת כל הפוסקים. וביאר, דבאמת עיקר דין דצריך לקבורה הוא נלמד מהא דכתי' לה יטמא [ומשמע כדעת רש"י **והראב"ד** הנ"ל, דלכ"ע יש חיוב דלה יטמא, לאו דוקא לכהנים זכרים], וחיוב זה מן התורה לאשתו נשואה. ומה שתקנו חז"ל קבורתה תחת כתובתה, י"ל דהיינו לקבורה לפי כבודה ולפי כבודו. אבל כל זה רק לגבי נשואה, אבל לגבי ארוסה דקיי"ל דאין מצוה לטמא לה, וא"כ ע"כ חיובו לקבורה הוא רק מדרבנן, א"כ כיון דכל התקנה הוא מדרבנן לטובתו, שפיר יכול לומר איני יורש ואיני קובר, ורק בנשואה אינו יכול לומר כן, וכנ"ל דחיובו לקבורה הוא מן התורה.
- (ו) **ולא מיטמא לו-** ולכאור' משמע דאסורה ליטמא לו אם כהנת היא, אבל א"א לומר כן, שהרי כל האיסור לכהנים לטמא למתים נאמר רק לזכרים ולא לנקבות. ולכן **פרש"י** דמה דאמרי' ולא מיטמא לו, היינו דאינה **חייבת** לטמא לו, ואע"פ שמצוה הוא לטמא לקרובים, אבל אה"נ, אם רוצה ליטמא לו מותרת לעשות כן. ומבואר דדעת רש"י הוא דאף מי שאינו מוזהר בלאו לטמא למתים, מ"מ יש לו מצוה לטמא לקרובים. ונח' בזה **הרמב"ם** **והראב"ד** בהל' אבל (ב', ו'), דכשכ' הרמב"ם מצוה לטמא לקרובים, כ' "במה דברים אמורים, בזכרים שהוזהרו על הטומאה,

אבל הכהנות, הואין ואינן מוזהרות על הטומאה, כך אינן מצוות להתטמא לקרובים, וכו'". והק' הראב"ד מהא דאי' ביבמות (כט:) אשתו ארוסה לא אונן ולא מטמא לה, וכן היא לא אוננת ולא מטמאה לו, הא נשואה מטמאה לו, אלמא שיש מצוה אף לנשים. וע' ברש"י ותוס' ביבמות שם, דביארו דאינה חייבת לטמא לו, ועוד ביארו דמיירי ברגל, דהכל מוזהרים מליטמא ברגל, ואז אינה מותרת לטמא לו (וע' בערל"נ שם בביאור מח' רמב"ם וראב"ד).

(ז) **שאינן אני קורא בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכני** - דהיינו, דיוצא דמעולם לא הי' מחויב במנה ומאתים, וא"כ גם לא הי' חייב בקבורתה, דהא הם תלויים זב"ז. אבל לגבי נשואה, דבאמת חייב בקבורתה, עכצ"ל שהוא משום דבאמת כבר הגיע זמן לפרוע כתובתה, דהיינו נדונייתה, וכיון שמתה, ואי"צ לשלם הנדוניא, כנגד זה חייב בקבורתה. וע' בשיעורי ר' שמואל (יבמות אות תמ"ט) שהביא מה שנח' הפני יהושע והאבני מלואים בגדר זכות הבעל לנכסי צאן ברזל לאחר מיתתה. הפני יהושע (לעיל מ"ז) ס"ל שהוא בגדר ירושה, דהיינו דבעצם הוא שלה, וכשמתה, הבעל יורשן ממנה. אבל האבנ"מ (נ"ב, א') ס"ל שאי"ז בגדר ירושה, אבל הוא כעדיין לא הגיע זמן פרעון (וזהו מחלוקתם - הפני הק', איך יורש הבעל הנדוניא, הלא ראוי הוא, ואין הבעל נוטל בראוי כבמוחק, והאבנ"מ תי' דאי"ז ירושה, אלא דעדיין לא הגיע זמן הפרעון, ולכן הק' אינה מתחלת). ובשרש"א אי' דלכא' סוגיין מבואר כהפנ"י, דמה שחייב לקבור נשואה, היינו משום שירש כתובתה, דהיינו הנדוניא, ותקנו קבורתה תחת כתובתה, ואי"ז כמו ארוסה, דפקע החיוב של המנה ומאתים, ונמצא דמעולם לא ירש זכות כתובתה, ואי"ז דומה לארוסה, דפקע החיוב של המנה והמאתים, ונמצא דמעולם לא ירש זכות כתובתה, אלא דפקע החיוב, וממילא אינו חייב בקבורתה, אלא בנשואה ירושה, וממילא חייב בקבורתה [וגם לשון תוס' הוא כן, "שהוא יורש נדונייתה].

(ח) **רב תני עד דתלקחן לגוברין** - ע' ברשב"א שהביא פי' דנח' רב ולוי בגירסת המשנה גופא, האם גורסין עד דתלקחן לגוברין, או עד דתיבגרון, וכי אקשינן ולרב אע"ג דבגרה, ה"ה דקשיא לן למתני' דקתני הכי. ואיכא מאן דמפרש דמתני' קתני עד דתלקחן, והא דלא אשקינן למתני' מה דאקשי לרב, היינו משום דבמתני' איכא למימר דחדא מינייהו נקט ולא דוקא דתלקחן, אבל רב ולוי משמע דפליגי, וכ' דאינו מחזור.

(ט) **כי פליגי בארוסה ולא בגר** - ע' בר"ן (יט: בדפיו) שהביא מה שנח' הראשונים בדין נתארסה כשהיא קטנה, האם גם ככה"ג הפסידה מזונותיה לפי רב דס"ל דנתארסה ולא בגר לית לה, דכן מוכח שהוא שי' הרמב"ם, אבל הר"ח ס"ל דדוקא בנערה אמרי' כן, ולא בקטנה.

(י) **אלא מסברא לית לה, כיון דאירסה, לא ניחא לי' דתיתזיל** - פרש"י, מסברא אני אומר שאין לה מזונות מן האחין, דהכא ליכא למיחוש שתיתזיל על הפתחים, דכי חזי ארוס דמתזלא, זיין לה איהו מדידי', ואע"פ שאינו חייב לזונה, אבל כיון דאירסה, לא ניח"ל דתיתזיל. והק' הריטב"א, היכי ס"ד לפטרה ממזונותיה של אחין על סמך שיתן לה ארוס מזונות שאינו חייב בהן. ועוד, אדרבה, מימר אמר ארוס כי לא יהיבנא אנא, אינהו יהיבי לה ולא מתזלא. וע"ש מה שהביא שהרי"ף גורס להיפוך, ע"ש בביאורו בהסוגיא.

(יא) **ממאנת יש לה מזונות או אין לה מזונות** - הביא הרשב"א שיש מפרשים דאע"ג דארוסה איבדה מזונותיה כרב, ממאנת, שעוקרת הנשואים לגמרי, י"ל דאולי יש לה, או לא שנא, ואין לה. אבל הביא דלפי מש"כ הר"ח (שהבאנו לעיל) דהיכא דארוסה קטנה לא איבדה מזונותיה מפרשים איפכא, דאע"ג דארוסה קטנה לא איבדה מזונותיה, מ"מ בנישואין ודאי איבדה מזונותיה, וע"כ יש לדון, מהו בממאנת, האם אמרי' דכיון דנשואה, ממילא פקע לגמרי מזונותיה, ושוב לית לה, או דלמא כיון דעקרה הכל למפרע ע"י המיאון, ממילא יש לה. אולם ע' ברעק"א שהק' דלשי' הר"ח צריך להיות פשוט דחזרה אצל האב לענין מזונות, דהא גם כשהיתה אצל בעלה, בעצם היו האחין חייב מזונות לה, שהרי אינם יכול להפקיע חיובם לה ע"י מסירתה לחופה, אלא דכל זמן שהיא אצל בעלה, הוא חייב במזונותיה, וממילא אינם צריכים לזונה, אבל בעצם היו חייבים בכל הזמן, וא"כ פשוט דעכשיו דממאנת חוזר החיוב להם, והניח בקי'.